

Будник О. Інформаційний простір як засіб формування полікультурної компетенції учнів / Олена Будник // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. – Вип. XXVIII–XXIX. – Івано-Франківськ: Плай, 2009. – С. 8–12.

УДК 372.832

ББК 74.100.504

Олена Будник

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ

У статті визначено виховні можливості сучасного інформаційного простору у формуванні та розвитку полікультурної компетенції школярів, що є характерним для освітніх систем зарубіжжя.

Ключові слова: *полікультурна компетенція, інформаційний простір, електронні проекти, народна культура.*

Актуальність проблеми. В умовах глобалізації, світової інтеграції та експансії масової культури актуальною залишається проблема формування полікультурної компетенції дітей і молоді через засвоєння етнічної багатоманітності та збереження культурної самобутності української нації.

Сучасні країни, як правило, поліетнічні. Лише в небагатьох із них, наприклад, в Італії, де 98% населення – італійці, національні особливості нації сформовані представниками однієї етнічної групи [1]. Водночас, приміром, сучасні німці сформувались внаслідок змішування германських, слов'янських і кельтських племен. Потіетнічною державою є й Україна. За даними перепису Держкомстату 2001 року тут проживають люди 130 національностей і народностей, українці становлять майже 78 відсотків [2].

Виходячи з цього, актуальним є створення та популяризація полікультурної парадигми виховання, що ґрунтується на взаємній толерантності, любові й шани не лише традицій своєї нації, але й тієї, в країні якої та чи інша особа проживає. Дієвим педагогічним засобом вирішення окресленої проблеми слугує сучасний інформаційний простір, який широко використовують сьогодні в зарубіжжі.

Мета статті – визначити можливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у формуванні та розвитку полікультурної компетенції школярів, що є характерним для освітніх систем зарубіжжя.

У світовому освітньому просторі домінують думки про негативний вплив на формування та розвиток особистості дитини, його взаємодію в суспільстві засобів масової інформації (кіно, телебачення, преси тощо). Ідею педагогізації довкілля підтримали вчені Франції. Так, задля формування критичного мислення Французький культурний посередницький фонд разом з освітніми відомствами провели масштабний експеримент “Активний юний телеглядач”, до якого залучили 25 тис. учнів, 2 тис. дорослих, у тому числі 1 300 викладачів. Цей експеримент французьких педагогів відомий під назвою “Візаві” (фр. Vis-a-vis).

Сутність експерименту в тому, що було встановлено поштове листування (фр. courrier escargot) з дітьми різних країн задля здійснення порівняльної характеристики різних способів життя. З 1989 року Французький

координаційний центр опублікував загальноєвропейську газету “Факс” (фр. programme fax), матеріали до якої збирались упродовж 24 годин за факсовим зв’язком з усієї Європи. У 1997 році з ініціативи Міністерства національної освіти Франції в середніх навчальних закладах було введено програму “Інформаційно-комунікативні технології в освіті”, в результаті чого 85 % ліцеїв, 55 % коледжів, 10 % початкових шкіл були підключені до мережі Інтернет [4]. Як виявилось, завдяки розширенню соціальних контактів школярі стали більш розважливі, активні й толерантні в спілкуванні з представниками інших культур.

Педагоги Франції дійшли висновку про нагальну потребу використання засобів масової інформації як особливого виду етносоціального спілкування, що здійснюється в масштабах усього суспільства. Функції школи полягають у координації використання засобів масової інформації в педагогічному процесі. Адже важливо налагодити спілкування педагога й учнів з тим, щоб навчити останніх критично осмислювати отриману інформацію та аналізувати її, вберегтись від негативного впливу медіа.

Більшість сучасних учнів на перше місце з-поміж своїх захоплень поставили комп’ютерні технології, тому цілком виправданим вважаємо використання в процесі формування їх полікультурної грамотності, залучення до участі у світових інтеграційних процесах, вирішення глобальних проблем шляхом створення *електронних проєктів*, що реалізуються через комп’ютерні засоби [3, с.230–250].

В інформаційному просторі створена значна кількість проєктів із залученням учнів і педагогів різних країн світу задля обміну інформацією, розвитку комунікативної культури, налагодження соціальних контактів, розвитку полікультурного мислення, відчуття значущості власної думки у глобальному світі, що слугують передумовами їх розвитку, адже вони через свою замкненість в собі й небажання йти на контакт значно легше можуть спілкуватись через Інтернет.

Дані проєкти розраховані на інтелектуальний розвиток учнів, формування в них креативного мислення, вміння налагоджувати контакти з представниками інших країн і народів за підтримки органів освіти та світових міжнародних організацій. Приміром, школа ENO (віртуальне навчальне середовище) є найбільшою в світі міжнародною мережною школою, в якій упродовж 2007–2008 рр. взяли участь близько 400 шкіл із 104 країн. Програма розрахована головним чином на учнів середнього та старшого шкільного віку. Навчальний рік умовно поділений на різні екологічні теми чи підтеми, кожна з яких триває 10–12 тижнів. Учні отримують завдання, презентують власні проєкти, збирають і розповсюджують інформацію про екологічну ситуацію в своїй місцевості через мережу Інтернет в он-лайн та офф-лайн режимах.

Охарактеризуймо деякі електронні проєкти та їхню роль у формуванні полікультурної компетенції дітей.

Проєкт *“Творчі кілометри”* (<http://www.the-art-miles-mural-project.org>, <http://www.artmiles.org>, <http://www.themurallady.com>) передбачає створення учнівськими групами, організаціями, учасниками різних країн світу художніх панно. Вони з’єднані між собою і утворюють єдине полотно, що простягається на 12 миль, яке згодом потрапить у Книгу Рекордів Гіннеса і утворить

найдовше дитяче мозаїчне панно в світі. У проекті запропоновано 12 тем, найважливішими у плані формування подлікультурної грамотності учнів вважаємо: “Миля Різноманіття культур”, “Народна миля”, “Миля Миру”, “Миля Єдності” та інші. Кожна Миля складається з 440 мозаїчних панно. Діти спільно вирішують, над якою темою працювати. Важливо, щоб вони знали: їхня робота буде експонуватись у музеях, її побачать у різних країнах, на сторінках Інтернету, по телебаченню, а згодом – у публікаціях і часописах.

Завдання педагогів – допомогти дітям міркувати масштабно, оскільки полотно має бути великим і таким, щоб кожне панно з мозаїки було видно на загальному, яке складатиметься з 1320 (або 3 милі) акрилових полотен – 5 на 12 футів – задля встановлення рекорду, гідного Книги рекордів Гіннеса – найдовше у світі дитяче мозаїчне панно. Діти з допомогою педагогів усвідомлюють, що коли всі мозаїчні панно з’єднають, буде важко розгледіти крихітні подробиці на загальному полотні, а вибір теми та кольорів залишається за ними. Спільна праця, яка має благородну мету, завжди викликає насолоду не лише від її процесу, а й результатів.

Цікаво, що в проекті, який розрахований на десять років (2001–2010 рр.), можуть брати участь діти від дошкільного віку і старші.

Електронний проект **“Ляльки для комп’ютера”** передбачає ознайомлення дітей 9–14 років із культурою свого народу, зокрема мистецтва виготовлення ляльок різних народів та етнографічних груп світу (*Форум: Etrade (apc.iearn.etrade)*).

За керівництва Mme Traore, учні навчаються основам конструювання ляльок. Кожному учню надається повна художня свобода в створенні стилю своєї ляльки, часто такі ляльки бувають схожими на людей з близького оточення. Очікується, що учні будуть приймати участь у всіх частинах проекту, вони зможуть отримати багато важливих життєвих навичок, таких як: грошовий менеджмент, основи бухгалтерії, навички маркетингу, розвиватимуть самостійність і впевненість у собі. Комп’ютерний проект спрямований на широке залучення до участі в ньому різних шкіл і має стати всесвітнім проектом. Його мовами на даний час є: французька, англійська, бамбара (основна мова в Малі).

Інший важливий проект, спрямований на формування полікультурної компетенції дитини через вивчення народної творчості рідного народу, є **“Народні казки”** (The Folk Tale Project: <http://ftv.flameghana.org>). Саме через народну творчість найбільш яскраво дізнаємось про звичаї, традиції та вірування кожного народу. Основними темами казок є боротьба добра із злом, мудрості проти нецтва, засудження низки негативних явищ, як жадоба до грошей, лінивість, скупість, жорстокість, недбалість, марнотратство та інших. Учні віком від 6 до 16 років вивчають народні казки свого краю та інших народів світу. Цей проект передбачає перегляд глобальних питань, зокрема подібність і відмінність у культурах народів світу з допомогою народних казок. Учасники мають надсилати народні казки своїх країн і пропонувати їх учням інших країн. Письмові роботи варто доповнювати ілюстраціями.

Стимулює до вивчення історії свого краю електронний проект **“Особливі місця”** (*Форум: Special Places: apc.iearn.places*). Проект не обмежений

віковими рамками учнів, а також розрахований на всі мови світу, тому є особливо доступним для тих, хто погано володіє іноземними мовами.

Для участі в проекті потрібно намалювати або описати місце у своєму краї (селі чи місті), яке представляє цінність для конкретного учня, викликає певні почуття чи спогади. Учасники самостійно обирають жанр твору (оповідання, інформаційний виклад, гумористична історія тощо), акцентують на тому, що саме робить дане місце цінним і чому. Мета проекту полягає в тому, щоб учні, поглянувши довкола, дізналися більше про пам'ятні їм місця, улюблені місця інших дітей і намагались їх зберегти. Таким чином учасники проекту матимуть нагоду вивчити історичні події, предмети матеріальної культури, архітектури свого та інших народів.

Проект **“Міжнародна кулінарна книга”** (Форум: <http://www.iearn.org/projects/foods.html>) спрямований на вивчення традиційних страв різних народів, походження складників цих рецептів, запис легенд і розповідей про національну кухню певного народу.

Збираючи й записуючи рецепти, учні різних країн можуть залучатися до таких форм роботи у проекті або у класі, як дослідження, дискутування, ілюстрації та рецепти до книги. Водночас вони за бажанням можуть також записати на відео процес приготування певної страви і помістити його на сайті в Інтернеті. Проект розрахований на дітей віком від 10 років, а кінцевим його результатом буде видання міжнародної книги рецептів.

Вміння орієнтуватись в інформаційному просторі доцільно формувати в дітей з дошкільного віку, а електронні проекти цілком доступні для всіх вікових категорій – від 6 до 18 років. На жаль, більшість проектів подані англійською мовою (іноді німецькою, французькою та ін.), тому дошкільники чи молодші школярі, котрі ще не володіють на рівні іноземною мовою, не можуть бути їх учасниками. Тому вважаємо за доцільне зосередити роботу над розробкою україномовних проектів, або включити до вже діючих довгострокових проектів, як, приміром, “Творчі кілометри” чи “Особливі місця”, сторінки українською мовою.

Проектна діяльність широко поширена в школах США й Канади, де практично з кожного гуманітарного предмета учні отримують завдання прикладного характеру, які передбачають групову та пошукову діяльність, у тому числі й через Інтернет. Результативність участі в електронних проектах залежить передусім від того, що учні мають можливість реалізувати себе на всіх етапах проекту не лише сидячи за комп'ютером, але й беручи інтерв'ю в людей своєї місцевості, представників владних структур, а також у процесі презентації результатів роботи в шкільному середовищі та обміну думками між окремими школами свого міста (району), району, країни.

Отож, аналізуючи зарубіжний досвід формування та розвитку дитини в умовах поліетнічності, приходимо до висновку, що в навчальних закладах найбільш розвинених країн світу надають значно більшої уваги формуванню особистості як члена суспільства, комунікативним і презентаційним навичкам, умінням наводити соціальні контакти в іносередовищі, критично оцінювати негативні тенденції в суспільстві, з повагою ставитися до представників інших соціальних сфер і культур, використовуючи найрізноманітніші форми роботи – листування з ровесниками різних країн, проведення уроку у формі ділової гри,

залучення учнів до активної участі в масштабних акціях еколого-економічного змісту, благодійній діяльності, співпраця з батьками в плані етнічного виховання школярів. В умовах глобалізації маємо прагнути до виховання почуття громадянина Планети через почуття громадянина своєї держави з належним ставленням до рідної землі, мови, історії, релігії, культури, поваги до національних святинь і державної символіки всіма доступними засобами, в тому числі через інформаційно-комунікаційні технології.

1. Баронин А.С. Этническая психология. – Киев: Тандем, 2000. – 264 с.
2. Газета “Експрес”, 3–9 січня 2003 р. – № 1 (1516). – С. 1.
3. Формування інформаційного освітнього простору в процесі модернізації середньої загальної освіти: світові тенденції. Колективна монографія. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 292 с.
4. Харченко Т.Г. Взаємодія школи та соціального середовища у вихованні учнів колегів і ліцеїв Франції: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05. – Луган. держ. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2002. – 19 с.

In article it is defined educational possibilities of a modern information field in formation and development of the polycultural competence of schoolchildren.

Key words: *polycultural competence, modern information field, national culture, electronic projects.*